

خبرنامه هفتگی

مدیریت تعارض منافع

شماره هفتاد و ششم - ۲۸ آذر تا ۳ دی ۱۴۰۰

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی
۴ دی ۱۴۰۰

۷۶

بنام خداوند جان و آفریننده

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

شماره هفتاد و ششم - ۲۸ آذر تا ۳ دی ۱۴۰۰

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۷۶

مرکز توانمندی سازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

۴ دی ۱۴۰۰

فهرست مطالب

- درآمد: مدیریت تعارض منافع در بستر سیاسی، اجتماعی، اداری کشورها..... ۲
- در ابتدای راه مدیریت تعارض منافع هستیم..... ۷
- ابلاغ راهبرد رفع تعارض منفعت به دستگاه‌های اجرایی..... ۱۲
- تعارض منافع، مانعی مقابل اجرای نسخه الکترونیک..... ۱۲
- کلیات طرح تعارض منافع در مجلس به سختی رای آورد..... ۱۳
- توزیع عادلانه پزشک با افزایش ظرفیت محقق می‌شود نه پرداختی..... ۱۳
- ابتکار یک تشکل محیط زیستی در تهیه خط مشی تعارض منافع..... ۱۴
- تعارض منافع در اصلاح آیین‌نامه‌های داخلی مجلس..... ۱۴
- میزگرد اندیشکده‌ها: کمبود پزشک و تعارض منافع در نظام سلامت..... ۱۵
- ممنوعیت مدرسه‌داری مقامات و مسئولان در انتظار تصویب مجلس..... ۱۶
- مدیریت تعارض منافع در دستور کار شورای ششم..... ۱۶
- هوشمندسازی جلوی تعارض منافع را می‌گیرد..... ۱۶
- چند نکته درباره افزایش ظرفیت پزشکی و تعارض منافع..... ۱۷
- تعارض منافع؛ علت کمبود سرانه پزشک و بی‌عدالتی در توزیع..... ۱۷
- لزوم تشکیلات مستقل و بدون تعارض منافع برای تجهیزات پزشکی..... ۱۸
- مخالفت جامعه پزشکی با افزایش ظرفیت ۳ هزار دانشجوی پزشکی..... ۱۸
- تقاضای القایی عرضه‌کننده و مقوله تعارض منافع در نظام سلامت..... ۱۹
- نسبت دادن تعارض منافع به همه پزشکان، توهین به جامعه پزشکی است..... ۱۹
- بررسی محدودیت‌های ناشی از بخشنامه تعارض منافع برای نظام مهندسی..... ۲۰
- محتوای چندرسانه‌ای تعارض منافع..... ۲۰
- تحلیل فضای مجازی: موقعیت‌های پرتکرار تعارض منافع..... ۲۱

درآمد: مدیریت تعارض منافع در بستر سیاسی، اجتماعی، اداری کشورها

سعید هراسانی

بررسی سابقه مدیریت تعارض منافع در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که هرکدام از کشورها برای مدیریت تعارض منافع مسیر خود را طی کرده‌اند. اهمیت یافتن موضوع تعارض منافع در کشورهای مختلف و ارائه مقررات برای مدیریت آن به شکل‌گیری مسئله‌ای خاص در تاریخ سیاسی آن کشور مربوط است و موقعیت‌های تعارض منافع تأکید شده در هر کشور نیز متفاوت است. اهمیت این موضوع از آن جهت است که گرته‌برداری از قوانین کشورهای خارجی برای مدیریت تعارض منافع در ایران بدون توجه به ساختار خاص اقتصاد سیاسی حاکم بر کشور نه تنها نمی‌تواند کمک کننده باشد، بلکه گاهی اوقات می‌توان به پیچیدگی بیشتر موضوع و یا حتی متوقف شدن فرایندهای اداری منتهی شود.

به عنوان نمونه موضوع «هدیه» به عنوان یک موقعیت تعارض منافع در ایران آنچنان مورد توجه نیست، چرا که ساختار حاکم بر ادارات دولتی در ایران تفاوتی میان هدیه و رشوه قائل نیست و هر نوع هدیه‌ای را رشوه در نظر می‌گیرد. این موضوع از فرهنگ عمومی جامعه برمی‌خیزد که کمتر کسی به معنای واقع کلمه به کارکنان نظام اداری «هدیه» می‌دهد، در حالی که در بسیاری از کشورها اعطای هدیه به کارکنان دولت یک هنجار تثبیت شده است. نکته مهم برای مدیریت تعارض منافع آن است که در چنین بافتی تأکید بر وجود تعارض منافع اعطای هدیه حتی ممکن است که قبح‌زدایی از رشوه منجر شده و تأثیرات سویی نیز در پی داشته باشد.

با توجه به تعداد بی شماری شرکت‌های دولتی در ایران که بودجه آن‌ها دوبرابر بودجه عمومی دولت است، باید توجه داشت که یکی از گلوگاه‌های تعارض منافع را می‌توان در این شرکت‌ها دنبال کرد و عدم توجه به این شرکت‌ها در هر نوع مقررات مربوط به تعارض منافع به نوعی «ره به ترکستان بردن» است. از طرف دیگر خصوصی‌سازی یکی از دیگر گلوگاه‌های شکل‌گیری تعارض منافع در ایران است که باید به صورت خاص به آن پرداخته شود. در ادامه برای تشریح اهمیت توجه به ساختار سیاسی-اقتصادی-اداری هر کشور در طراحی مقررات مدیریت تعارض منافع به تجربه سه کشور کانادا، آمریکا و بریتانیا پرداخته شده است.

دلایل شکل‌گیری رویه‌های مدیریت تعارض منافع

به صورت عمومی می‌توان ادعا کرد که ریشه شکل‌گیری رویه‌های مدیریت تعارض منافع در تمام نقاط جهان رسوایی‌های سیاستمداران بوده است. به زبان ساده‌تر، هرگاه فساد یک سیاستمدار در کشوری برملا شده است، نمایندگان مجلس و اعضای دولت برای حفظ اعتماد عمومی و پاسخ به رسوایی شکل‌گرفته مجموعه اصلاحاتی را اعمال می‌کنند. با این حال تفاوت‌های معناداری نیز در اکثر کشورها وجود دارد.

رویه‌های مدیریت تعارض منافع در ایالات متحده به زمان شکل‌گیری این کشور و تدوین قانون اساسی آن باز می‌گردد. با توجه به فرهنگ سیاسی-اجتماعی مهاجران به سرزمین آمریکا، کنترل قدرت دولتمردان از همان ابتدا برای موسسان دارای اهمیت بوده است. بر اساس قانون اساسی ایالات متحده مقامات فدرال از پذیرش هدیه، مشاغل و یا مقام‌های اعطا شده توسط دولت‌های خارجی منع شده‌اند. همچنین در دوره‌های بعدی، بنیان‌گذاران قانون اساسی موارد جدیدی به آن اضافه کردند که بر اساس آن اعضای کنگره (پارلمان) از انتصاب در سمت‌های فدرالی که به تازگی ایجاد شده باشند، منع شده‌اند. همچنین حقوق اضافه شده برای اعضای کنگره از دوره بعد اعمال می‌شود. یعنی نمایندگان فعلی کنگره از افزایش حقوق منفعتی نخواهند برد.

با اینکه مدیریت تعارض منافع در آمریکا ریشه در قانون اساسی آن دارد، اما در نهایت اصلاحات و ایجاد سازوکارهای جدید برای مدیریت تعارض منافع در پی وقوع رسوایی‌هایی همچون واترگیت یا موارد دیگر به پیش رانده شده است. در بریتانیا مدیریت تعارض منافع تا پیش از قرن بیستم مبتنی بر خودتنظیم‌گری و رویه‌های غیررسمی بوده است. قواعد خودتنظیم‌گر به خصوص در مورد پارلمان بسیار زیاد خود را نشان می‌دهد. با این حال با توجه به رسوایی‌های گسترده دوره نخست وزیری میجر و همچنین در دوره تونی بلر، قواعد محکم‌تر و مستقل مدیریت تعارض منافع در نظام حکمرانی بریتانیا خود را نشان داد.

در کره جنوبی اگرچه مدیریت تعارض منافع برای مبارزه با فساد گسترش داده شد، اما دلیل آن رسوایی‌های پدید آمده نبود. بلکه مسئله اصلی برداشت دولت از تأثیر فساد بر فرایند توسعه کره جنوبی بود که باعث شد مدیریت تعارض منافع به عنوان یک موضوع محوری در فضای عمومی کره مطرح شود.

در ایران اگر چه همانند تمام کشورهای دیگر موضوع تعارض منافع پیوند عمیقی با موضوع فساد خورده است و تلاش‌ها برای تصویب قانون مدیریت تعارض منافع در ادامه تلاش ۲۰ ساله جمهوری اسلامی در مواجهه با فساد است، اما رسوایی سیاستمداران مشخصی منجر به چنین روندی نشده است. موضوع «فیش‌های نجومی» یک محرک اساسی برای پیشرفت مسئله مدیریت تعارض منافع بوده است، اما واقعیت آن است که مسئله تعارض منافع در فضای عمومی ایران بیش از توجه به فساد در معنای مصطلح آن، بر پیامدهای ناشی از تعارض منافع بر سیاست عمومی نشأت می‌گیرد. به عنوان مثال یکی از مسائل داغ مربوط به تعارض منافع همواره حضور پزشکان در کمیسیون بهداشت مجلس شورای اسلامی بوده است.

شیوه‌های مدیریت تعارض منافع و تأکید بر موقعیت‌های خاص

با توجه به ساختار هر کشور مقامات مسئول آن کشورها درگیر موقعیت‌های خاص خود می‌شوند و شیوه مدیریت چنین تعارضاتی هم با توجه به مناسبات قدرت در کشورها بسیار متفاوت است. در گام اول بیاید یک نظام جمهوری و یک نظام پارلمانی را با یکدیگر مقایسه کنیم. در ایالات متحده قوه مجریه و قوه مقننه به طور کامل از یکدیگر منفک شده‌اند. در این کشور بیشتر نگرانی‌ها از تعارض منافع در سطح وزرا و مدیران ارشد اداری نشأت می‌گیرد. چرا که از منظر افکار

عمومی نمایندگان کنگره با توجه به نیاز برای انتخاب مجدد در انتخابات بعدی کمتر درگیر تعارض منافع می‌شوند. از طرف دیگر هر تصمیم نمایندگان کنگره تنها یک رأی از میان تمام رأی دهندگان خواهد بود.

اما از طرف دیگر کارکنان دولتی و وزرا (به غیر از رئیس جمهور و معاون اول) به طریق غیرانتخابی منصوب می‌شوند. بنابراین نگرانی کمتری برای پاسخگویی به عموم مردم دارند. همچنین تصمیمات آن‌ها بلافصل تأثیرگذار خواهد بود. نکته مهم‌تر آن است که بر اساس سنت سیاسی ایالات متحده مقامات ارشد دولت معمولاً از بخش خصوصی وارد دولت می‌شوند و پس از دوره مسئولیت خود دوباره به بخش خصوصی باز می‌گردند. تمام این شرایط باعث می‌شود بیشتر نگرانی‌ها از تعارض منافع در ایالات متحده مربوط به کارکنان ارشد دولت باشد.

این در حالی است که در کانادا این موضوع کاملاً برعکس است. نظام سیاسی کانادا پارلمانی است و مقامات ارشد دولت معمولاً از اعضای پارلمان انتخاب می‌شوند. بنابراین نمایندگان پارلمان به صورت طبیعی علاقه‌مند به افزایش امکان حضور خود در دولت هستند، چرا که در این صورت هم مزایای مالی بیشتری خواهند داشت و هم قدرت خود در نظام سیاسی را تثبیت می‌کنند. بر اساس همین نظام سیاسی، ترس اصلی افکار عمومی تأثیرگذاری نامطلوب دولت بر اعضای پارلمان است. به عبارت ساده مردم نگرانند، اعضای پارلمان به طمع عضویت در مناصب دولتی، قضاوت درست خود در برابر دولت را از دست داده و تبدیل به عوامل متبع دولت شوند.

این نکته از آن جهت حائز اهمیت است که بر خلاف آمریکا، مقامات ارشد دولت و پارلمان در کانادا در حرفه سیاست اشتغال تمام وقت دارند. یعنی اکثر آن‌ها هیچ محل درآمدی غیر از دولت و یا پارلمان ندارند. در چنین وضعیتی ترس از تعارض منافع ناشی از منابع خصوصی (خارج از دولت) کاهش می‌یابد و مردم بیشتر نگران تعارض منافع ناشی از منابع عمومی (مزایای دولت به اعضای پارلمان) هستند.

بر این اساس عمده تمرکز مقررات تعارض منافع در کانادا مربوط به اعضای پارلمان است. برای مثال چه اعضای پارلمان و چه مقامات ارشد دولت وظیفه دارند تمام اموال خود را برای کمیسیون‌های خاص افشا کنند، اما کمیسیون تنها خلاصه‌ای از اموال نمایندگان را به صورت عمومی منتشر می‌کند و اموال مقامات ارشد را محرمانه نگه می‌دارد. نکته جالب آن است که اعضای مشترک دولت و پارلمان می‌توانند یکی از مقررات را برای خود لحاظ کنند، بنابراین آنجا که به نفعشان باشد در مقام نماینده پارلمان خود را معرفی می‌کنند و در جای دیگر به عنوان مقام ارشد دولتی.

با اینکه نظام سیاسی بریتانیا و کانادا شبیه یکدیگر است، اما موضوع تعارض منافع اعضای پارلمان در کانادا بسیار قابل توجه‌تر از بریتانیا است. دلیل این امر تعداد نمایندگان پارلمان از یک طرف و حجم مقامات دولتی از طرف دیگر است. تعداد اعضای پارلمان کانادا حدود ۳۰۰ نفر است و نیمی از آن‌ها شانس دارند سمت‌های ارشد در دولت کانادا را به دست آورند، این در حالی است که تعداد اعضای پارلمان انگلیس بیش از ۶۰۰ نفر است و تعداد مقامات دولتی نیز کمتر از کانادا است. با این مفروضات در پارلمان کانادا تعداد زیادی از اعضا این شانس را برای خود قائلند که در دولت مقامی به دست آورند و همین کنترل پارلمان بر دولت را از بین می‌برد، در حالی که در پارلمان انگلیس اکثر اعضای رده

پایین تر پارلمان مطمئن هستند که جایگاهی در دولت ندارند و در نتیجه استقلال خود در برابر دولت را به نحو احسن حفظ می کنند.

در عوض پارلمان انگلیس درگیر کمک های ارائه شده توسط ثروتمندان به احزاب است. در موارد بیشماری کمک های انتخاباتی و غیرانتخاباتی ثروتمندان به احزاب در انگلیس منجر به جبران لطف آن ها در دولت مستقر شده است. تا پیش از قرن بیستم اعضای پارلمان انگلیس حقوق تمام وقت از پارلمان دریافت نمی کردند و در نتیجه ارائه کمک های مالی به نمایندگان امری عادی بود. اما در حال حاضر موضوع کمک های مالی و غیر مالی به احزاب و نمایندگان یک مسئله سیاسی اساسی در انگلیس شده است.

موضوع دیگری که ساختارهای مدیریت تعارض منافع در کشورها را تعیین می کند، سهم اقتصاد خصوصی، دولتی و مختلط است. در کشورهایی که بیشتر اقتصاد در دست بخش خصوصی است نسبت به کشورهای با اقتصاد دولتی و مختلط احتمال بروز موقعیت های تعارض منافع کمتر است. هرچه سهم دولت در اقتصاد بیشتر باشد، منافع مالی حاضر در دولت امکان بروز موقعیت های تعارض منافع را بیشتر خواهد کرد.

همچنین میزان تأثیر سیاست های دولتی بر اقتصاد و تنظیم گری های آن نیز فرصت بروز موقعیت های تعارض منافع را تغییر می دهد. در کشورهایی که میزان تنظیم گری دولت بر اقتصاد بسیار زیاد است و دولت سیاست های کنترلی قابل توجهی بر اقتصاد اعمال می کند، امکان بروز موقعیت های تعارض منافع بسیار زیادتر می شود. بدیهی است که وقتی دولت ها دخالت کمتری در امر اقتصاد دارند، سمت های تأثیر گذار بر بخش خصوصی نیز کمتر می شود و در نتیجه تعداد افراد کمتری در دولت و مجلس امکان پیگیری منافع شخصی خود از طریق دولت را خواهند داشت.

امکان موفقیت رویه های مدیریت تعارض منافع

رویه های مدیریت تعارض منافع ممکن است همانند تمام سیاست های دیگر موفق عمل نکند. برای مثال در مورد کانادا مشاهده کردیم که نخست وزیر از قدرت خود استفاده می کند تا مقررات مدیریت تعارض منافع قدرتمند و دست و پا گیری برای مقامات دولتی تدوین نشود. از طرف دیگر تمام مقامات ارشد دولتی که عضو پارلمان نیز هستند، هرکجا به نفعشان باشد از مقررات مطلوب تر استفاده می کنند.

برای مثال زمانی که یکی از وزرای کابینه متهم شد که برای افزایش قیمت سهمش از یک زمین گلف با یکی از بانک ها لابی کرده است تا به هتل کنار زمین گلف وام دهد، او از مشاور اخلاق خواست تا با او به عنوان نماینده پارلمان رفتار شود، نه مقام دولتی. بر اساس مقررات کانادا از آنجا که استفاده از منابع مالی فدرال برای حوزه انتخابی یک امر مشروع است و بهبود وضعیت هتل علاوه بر زمین گلف به کل حوزه انتخابی سود می رساند، بنابراین نماینده پارلمان دچار خطا نشده است. همچنین استدلال مربوط به یک رأی در کنار سایر رأی ها نیز برای نمایندگان پارلمان در نظر گرفته می شود. این وزیر با توجه به اینکه مشاور اخلاق او را به عنوان نماینده پارلمان به رسمیت شناخت از اتهامات مبرا شد.

یا در مورد انگلیس اشاره شد که موضوع کمک های مالی به نمایندگان پارلمان در اواخر قرن بیستم تبدیل به یک چالش جدی در فضای سیاسی انگلیس شده بود. پارلمان برای مواجهه با این چالش مقرراتی وضع کرد که بر اساس آن

نمایندگان باید تمام منابع مالی خود را به کمیته‌ای خاص گزارش می‌کردند، اما نمایندگان پارلمان با وجود این قانون زیر بار نمی‌رفته و از افشای منابع مالی اهدا شده طفره می‌رفتند. تقریباً ۲۰ سال طول کشید تا نمایندگان مجلس زیر بار افشای منابع مالی خود بروند.

مدیریت تعارض منافع در صورت تدوین به سختی موفق می‌شود تمام موقعیت‌های تعارض منافع را کنترل کند و حتی در پیشرفته‌ترین کشورها نیز می‌توان مقاومت‌های گسترده در برابر رویه‌های مدیریت تعارض منافع را مشاهده کرد.

گزیده اخبار، تحلیل‌ها و گزارش‌های هفته گذشته در حوزه تعارض منافع به این شرح است:

 علی اصغر عنابستانی، رئیس کمیته اشتغال کمیسیون اجتماعی مجلس، اظهار داشته که تصویب طرح مدیریت تعارض منافع سخت خواهد بود. کلیات این طرح به سختی در مجلس رای آورد، امیدواریم جزئیات این طرح هم در مجلس با موافقت نمایندگان روبرو شود.

 رضا مسعودی فر، قائم مقام معاونت پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه، خبر داده که در آخرین جلسه شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم کشور که به ریاست قوه قضائیه تشکیل می‌شود راهبرد رفع تعارض منافع تصویب شده و ۶ برنامه‌ای که برای رفع تعارض منافع در نظر گرفته شده، باید توسط دستگاه‌های اجرایی به مرحله اجرا در آید و قوه قضائیه در مرحله ابلاغ این برنامه است.

 سعید صالح، مدیرکل سازمان مدارس غیردولتی وزارت آموزش و پرورش اظهار داشت: در طرح اصلاح قانون تأسیس و اداره مدارس و مراکز آموزشی و پرورشی غیردولتی که در مجلس مطرح شد، پیشنهادهایی از طرف سازمان مدارس غیردولتی مبنی بر این که قانون ممنوعیت مدرسه‌داری برای تمام مقامات در کشور گسترش یابد، مطرح و در کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس مصوب شد، در صورتی که این پیشنهادات در صحن به نتیجه برسد، ابلاغ و اجرایی خواهد شد.

 علیرضا زاکانی، شهردار تهران، خبر داده که حراست شهرداری در اقدامی جدید از طریق هوشمندسازی توانست جلوی سودجویی، تعارض منافع و موارد مفسده انگیز را بگیرد.

 علی بابایی کارنامی، نایب رییس کمیسیون اجتماعی مجلس، گفت: عدم استقبال مدیران حوزه سلامت و درمان از موضوع الکترونیکی شدن نظام سلامت ناشی از تعارض منافع است.

 صندوق خیریه حمایت از محیط زیست چهارمحال و بختیاری اقدام به تهیه سند «مدیریت تعارض منافع» برای تشکل خود کرده و هدف از آن را جلوگیری از ورود آن دسته افرادی به تشکل‌های محیط زیستی می‌داند که پشت فعالیت‌های محیط زیستی پنهان می‌شوند تا طرح‌های ضد محیط زیستی انتقال آب و صنایع سنگین آلاینده را پشتیبانی کنند.

در ابتدای راه مدیریت تعارض منافع هستیم گزارش نشست «قانون خوب برای مدیریت تعارض منافع»

تعارض منافع موضوعی است که در سالیان اخیر به موضوعی ملی و فراگیر در آسیب‌شناسی فضای اقتصادی و اداری ایران بدل شده است، به طوری که هم‌اکنون با سرریز این خواست عمومی به فضای تصمیم‌گیری، نمایندگان مجلس نیز قصد دارند قانونی را در این خصوص به نام مدیریت تعارض منافع به تصویب برسانند. به همت مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی، نشست نقد و بررسی طرح مجلس برای مدیریت تعارض منافع با عنوان «قانون خوب برای مدیریت تعارض منافع» در روز چهارشنبه یکم دی‌ماه برگزار شد. در این جلسه که با حضور باقر انصاری، عضو هیئت‌علمی گروه حقوق دانشگاه شهید بهشتی و با مشارکت دکتر مجید صرفی و فاطمه سرخیل، مشاوران حقوقی مرکز توانمندسازی و متخصصان دیگر این حوزه برگزار شد، موضوع تعارض منافع، کم و کیف حدود و معانی آن و نیز مشکلات و موانع اجرای آن در فضای اداری، اقتصادی و اجتماعی ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفت و در انتها حضار به بیان نظرات و پرسش‌های خود درباره این موضوع پرداختند. در ذیل گزارشی از مباحث و پرسش‌های مطرح در این نشست را می‌خوانید:

در ابتدای این نشست، فاطمه سرخیل با بیان تاریخ کوتاهی از سیر تکوین قانون تعارض منافع و تصویب کلیات لایحه تعارض منافع در آبان ماه امسال توسط مجلس، بیان کرد که متن فعلی مورد تصویب مجلس، در نهایت همان طرح تعارض منافع است و نه لایحه تعارض منافع. لایحه تعارض منافع چند بار توسط دولت قبلی به مجلس فرستاده شد اما اعلام وصول نشد تا در نهایت با ابتکار چند تن از نمایندگان مجلس، طرحی به نام مدیریت تعارض منافع به مجلس ارائه شد و کلیات همین طرح تصویب شد که هم‌اکنون برای بررسی و تدقیق بیشتر به کمیسیون اجتماعی مجلس ارجاع شده است. اما طرح تعارض منافع با لایحه تعارض منافع چند تفاوت مهم با یکدیگر دارند. تفاوت اول در بحث چگونگی مواجهه با تعارض منافع است که رویکرد لایحه مبتنی بر مدیریت تعارض منافع است اما رویکرد

مرکز توانمندسازی
حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی
برگزاری می‌کند

**تعارض منافع
نیازمند قانون جامع، قوی و
کارشناسی است**

**قانون خوب برای
مدیریت تعارض منافع**

با حضور:

باقر انصاری
عضو هیئت‌علمی حقوق
دانشگاه شهید بهشتی

مجید صرفی
مدرس دانشگاه و مشاور
حقوقی مرکز توانمندسازی

فاطمه سرخیل
مشاور حقوقی
مرکز توانمندسازی

مشارکت برای عموم افراد آزاد است.

برگزاری آن لاین در اسکایپ
مرکز توانمندسازی

اسکایپ
<https://join.skype.com/ATyp9YT37f5C>

چهارشنبه
۱۴۰۰
۱۷:۳۰ - ۱۵:۰۰

طرح، نظارت بر تعارض منافع است. تفاوت دوم موضوع شمول تعارض منافع است که در لایحه، کلیه کارکنان دستگاه‌های عمومی مشمول هستند اما طرح، صرفاً مدیران سیاسی و بالادستی را مشمول تعارض منافع کرده است.

در ادامه این نشست، دکتر باقر انصاری که سابقاً مسئولیت تدوین لایحه تعارض منافع را در زمان تصدی مشاور معاون حقوقی رییس جمهور داشته است، به بیان نظرات خود در قبال موضوع تعارض منافع پرداخت. انصاری در ابتدا با اشاره به اینکه نظرات او برآمده از چند سال تجربه و درگیری تطبیقی و تحقیقی با موضوع تعارض منافع است، گفت: نخستین نکته مهم در خصوص تعارض منافع، آن است که آیا ما صرفاً می‌خواهیم در بخش عمومی این قانون را برقرار کنیم یا اینکه می‌خواهیم این موضوع را در بخش

خصوصی نیز مدنظر قرار دهیم. فعلاً در کشور ما تمرکز روی بخش عمومی است اما این بدان معنا نیست که در بخش خصوصی، این مسئله وجود ندارد. پس این، باید بدانیم تعارض منافع به چه معناست و گرنه برداشت نادقیقی از آن خواهیم داشت؛ مثلاً در طرح فعلی سفرهای خارجی نمایندگان مجلس در شمول تعارض منافع قرار گرفته است، در حالی که این قبیل سفرها در شمول تعارض منافع نیست. تعارض منافع طبق تعریف استاندارد بین‌المللی یعنی وضعیتی که در آن منافع شخصی و خصوصی یک شخص با انجام وظایف قانونی، قراردادی و اخلاقی او در تعارض قرار می‌گیرد به نحوی که یا واقعاً وظایفش را متأثر می‌کند یا «به نظر» عموم یا ناظر بیرونی، انجام وظایفش را تحت تأثیر قرار می‌دهد مثلاً در انتصابات فامیلی ممکن است از نگاه عموم تعارض منافع به نظر برسد. همچنین تعارض منافع ممکن است آشکار باشد یا پنهان، بالقوه باشد یا بالفعل، مالی باشد یا غیرمالی (وجدانی و اعتقادی). در وضعیت کشور ما با توجه به اینکه ما در ابتدای طرح موضوع تعارض منافع هستیم، به نظر می‌رسد باید روی ابعاد آشکار، بالفعل و مالی تعارض منافع بیشتر تمرکز کنیم، هر چند در کشورهای پیشرفته با پیشبرد آن، روی ابعاد پنهان، بالقوه و غیرمالی تعارض منافع نیز قانون گذاری کرده‌اند.

انصاری در ادامه با بیان اینکه تعارض منافع امری معمول و عادی است، افزود هر کارمند دولت یا هر فردی ممکن است در طول انجام وظایفش به‌طور معمول با این مسئله برخورد کند. بنابراین تعارض منافع برخلاف تصور عموم، صرفاً مساوی با فساد نیست. به همین دلیل نیز در عنوان لایحه و برخلاف موارد مشابه خارجی، من اصرار داشتم که واژه مدیریت گنجانده شود تا افراد تصور نکنند تعارض منافع چیز غیرعادی و غیرمعمولی و جرم است.

انصاری با بیان اینکه در قدم بعد برای شناخت بهتر تعارض منافع، باید عناصر و ارکان تعارض منافع را شناخت، نخستین رکن تعارض منافع را بر عهده داشتن یک وظیفه قانونی «مشخص و تعریف شده» برشمرد زیرا در غیر این صورت، تعارض منافع، وضعیت سیال و نامشخصی خواهد داشت. او ادامه داد که رکن دوم تعارض منافع آن است که فرد در معرض تعارض منافع، نفع شخصی مالی یا غیرمالی برای خودش یا خویشان و دوستانش داشته باشد. دامنه این موضوع از خود شخص تا خویشان و دوستان در قوانین تعارض منافع در کشورهای مختلف، متفاوت است. اما رکن سوم موضوع تعارض منافع آن است که بهره‌مندی از نفع شخصی باید تأثیرپذیری مستقیم و خاص روی انجام وظیفه داشته باشد. مثلاً یک نماینده مجلس که طرحی را پیشنهاد می‌دهد که برای عموم تأثیری دارد و خود او را نیز متأثر می‌کند، مشمول

تعارض منافع نیست اما نماینده‌ای که طرحی را ارائه می‌دهد که صرفاً خودش یا نزدیکانش را مستقیماً متأثر و منتفع می‌کند، مشمول تعارض منافع است.

انصاری سپس به دلایل شناسایی و اهمیت طرح تعارض منافع در جوامع پرداخت و گفت نخستین دلیل طرح این موضوع، حمایت از سلامت و تمامیت حرفه‌ای افراد است یعنی با اتکا به آن، می‌توان کارمندان و کارکنان عمومی را از مواضع اتهام و فساد دور کرد. دلیل دیگر اهمیت مدیریت تعارض منافع، افزایش کارآمدی و اعتماد در جهت شفاف‌سازی و رفع نگرانی‌ها و دغدغه‌های افراد موجه با وضعیت تعارض منافع است مثلاً فردی که در پرونده‌ای مسئول است که نزدیکان یا خویشان او یک طرف آن هستند، در صورت وجود قانون تعارض منافع خود را از آن کنار می‌کشد و در نتیجه از موضع اتهام دور می‌شود. دلیل سوم اهمیت تعارض منافع، آن است که ریسک تصمیمات کاری و حرفه‌ای را از فرد به قانون، ساختار و سیستم محول می‌کند و از این جهت نیز مرزهای وظایف و اختیارات شخصی را از قانون متمایز می‌کند.

انصاری با ذکر اینکه تمام مسئولین در تمام رده‌ها از صدر تا ذیل در معرض تعارض منافع هستند و در کشورهایی مثل فرانسه یا آمریکا حتی برای نخست‌وزیر یا نمایندگان کنگره، تعارض منافع خاص خود این مقامات پیش بینی شده است، گفت: قاعده اصلی در این خصوص آن است که هرچه ارشدیت شخص در نظام اداری و سیاسی بیشتر باشد، موقعیت‌های تعارض منافع آن شخص، بیشتر است و در نتیجه باید بیشتر نگران وقوع تعارض منافع در خصوص آن شخص بود. مشکل اصلی در طرح فعلی مجلس نیز آن است که تعارض منافع را برای کارمندان رده پایین در نظر گرفته است اما همین موضوع را درباره مقامات ارشد نادیده می‌گیرد. همچنین باید بدانیم که تعارض منافع در کشور ما شخصی یا فردی نیست بلکه تعارض منافع به‌طور سیستماتیک است یعنی سیستم طوری تنظیم شده که متضمن ایجاد تعارض منافع است مثلاً نهادی، خودش بر خودش نظارت می‌کند نظیر دامپزشکی که حقوقش را از همان کشتارگاهی می‌گیرد که قرار است بر سلامت گوشت آن نظارت داشته باشد.

انصاری در ادامه نشست، مهم‌ترین مصادیق وضعیت‌های تعارض منافع را بیان و تشریح کرد و گفت مهم‌ترین مصادیق هشت‌گانه وضعیت تعارض منافع عبارت‌اند از تعدد شغلی به خصوص در حوزه‌های مشابه، سوءاستفاده از اطلاعات، معامله با خود یا بستگان، دریافت هدیه، فعالیت پسااشتغال، تصمیم‌گیری در مورد خود یا بستگان، تجمیع وضعیت‌های مجری و مشاور و ناظر و منظور و در نهایت سهم‌خواری و ارجاع به خود. در خصوص هر یک از این بخش‌ها مثلاً در خصوص معامله با بستگان، از سال ۱۳۳۷ قانون داریم اما به دلیل عدم اجرا و نیز استثنائاتش عملاً بلاموضوع شده است. همچنین در خصوص دریافت هدیه، بیشتر کشورهای اروپایی بر حسب فرهنگ خود هرگونه دریافت هدیه را ممنوع کرده‌اند (مگر با شرایطی) اما کشورهای آفریقایی آن را بر مبنای اقتضائات فرهنگی خود پذیرفته‌اند اما در کشور ما ذکر شده است که اگر هدیه به معنای رشوه نباشد، اشکالی ندارد و همین موضوع منشأ مشکلات فراوانی شده است. از سوی دیگر، در طرح جدید مجلس عملاً چنان در خصوص هدیه سخت گرفته شده که بخش قابل توجهی از کارمندان

دولت، از کار خود وامی مانند چون هر چیز جزئی نظیر یک نقل و شیرینی نیز مصداق هدیه شده است و فرد را یک سال معلق خواهد کرد.

انصاری در بخش بعدی صحبت‌های خود، با اشاره به اینکه در خصوص رفع موقعیت‌های تعارض منافع هنوز تصمیمات عقلایی در کشور ما صورت نگرفته است، به بیان راهبردهایی پرداخت که از طریق آن‌ها می‌توان، این موقعیت‌ها را مدیریت کرد. راهبرد نخست در خصوص مدیریت تعارض منافع، ممنوع کردن استقرار افراد در موقعیت تعارض منافع است مثلاً فردی که در بخش خصوصی حضور دارد و در بخش عمومی هم می‌خواهد سمتی را بر عهده بگیرد، باید ابتدا از مقام خود در بخش خصوصی استعفا دهد تا بتواند در بخش عمومی به کار مشغول شود. راهبرد دیگر خوداظهاری است یعنی از افراد باید خواست که به خصوص وقتی که با تعارض منافع پنهان مواجهند، آن را اظهار کنند تا نظارت لازم صورت گیرد.

انصاری افزود: راهبرد دیگر آن است که فرد نه تنها باید تعارض منافع را اظهار کند بلکه همچنین نباید تصمیم‌گیری کند یا اقدامی را انجام دهد، وگرنه باید پاسخگوی آن باشد. راهبرد بعدی، استفاده از تراست‌های کور است که بر اساس آن اگر مثلاً سرمایه‌داری مثل ترامپ به ریاست جمهوری یا مقام دیگری برسد، باید اموالش توسط شخص یا نهاد دیگری تحت عنوان تراست کور اداره شود. ما از این راهکار هنوز در کشورمان استفاده نکرده‌ایم. راهبرد دیگر، جبران محرومیت‌های ناشی از تعارض منافع است مثلاً یک وزیر تا پنج سال پس از وزارت از قبول مسئولیت در شرکتی که زیرمجموعه وزارتخانه او بوده است، باید امتناع کند اما باید در قانون سازوکاری برای جبران محرومیت چندساله او در نظر گرفته شود. بنابراین محرومیت بدون جبران، کارآمد نیست و حتی درباره برخی مشاغل، محرومیت یا ممنوعیت توجیه‌پذیر نیست. راهبرد آخر، شناسایی حق اعتراض وجدانی است که هنوز در کشور ما این راهبرد رفع تعارض منافع نیز چندان مورد توجه قرار نگرفته است مثلاً برخوردهای سلیقه‌ای با افراد در ادارات به خاطر اینکه از قیافه فردی خوشمان نمی‌آید، مشمول این مورد است. در این گونه موارد باید موضوع به فرد دیگری ارجاع شود.

انصاری در پایان بحث خود و در مقام جمع‌بندی، با بیان اینکه ما در کشور، در ابتدای راه مدیریت تعارض منافع هستیم، افزود: از نظر من برای شروع در وضعیت فعلی باید به سطح حداقلی مدیریت تعارض منافع بپردازیم اما آن سطح

حداقلی که هم به تعارض منافع فردی توجه کند و هم به تعارض منافع سیستماتیک. همچنین ضمانت اجراهای ما بایست منعطف و متناسب با موقعیت‌های مختلف باشد و از جرم‌انگاری صرف در این زمینه جلوگیری کنیم.

در ادامه این نشست، دکتر مجید صرفی با بیان اینکه هم‌اکنون مسیر لایحه تعارض منافع و طرح تعارض منافع، دچار اختلاط شده است، گفت به نظر می‌رسد در لایحه، تعارض منافع همه کارمندان را شامل می‌شد و نیز برای مدیریت تعارض منافع، هیات‌های استانی را در نظر می‌گرفت. اما این دو

نکته در ابتدای طرح مغفول و محدود بود، هرچند به مرور در طرح نیز کمیته‌ای برای مدیریت تعارض منافع در نظر گرفته شد که بیشتر وجه نظارتی دارد تا اجرایی. احتمالاً دغدغه حذف این هیات‌ها در طرح، آن است که آن شکل از هیات‌ها برای مدیریت تعارض منافع در لایحه، ممکن است خودشان دچار تعارض منافع شوند چون خودشان دارای امضاهای کلیدی هستند. بنابراین به نظر می‌رسد رویکرد لایحه وسیع‌تر و فراگیرتر اما رویکرد طرح محدودتر است و هیات‌های تعارض منافع را حذف کرده است.

انصاری در این زمینه با تأیید ضمنی صحبت صرفی، گفت: من می‌توانم از متن اولیه لایحه دفاع بکنم اما از متن تصویب‌شده لایحه در دولت قبلی لزوماً نمی‌توانم دفاع کنم چون ما در سیستمی می‌خواهیم در این خصوص تصمیم‌گیری کنیم که دستخوش تعارض منافع است و لایحه را نیز دستخوش اصلاحاتی می‌کند که قابل‌پذیرش نیست. کسانی در این خصوص در حال تصمیم‌گیری هستند که احتمالاً خودشان مشمول آن هستند. اما درباره تشکیل هیات یا کمیته برای تصمیم‌گیری درباره تعارض منافع، باید بگویم من با تشکیل این هیات یا کمیته و کمیسیون موافق نیستم چون ما تا به حال صدها هیات و کمیسیون در این خصوص تشکیل دادیم که بی‌خاصیت بودند. بحث روشی من این است که در این خصوص هر آنچه را می‌خواهیم انجام دهیم باید در متن قانون بیاوریم و بهتر است همه حالات و شرایط در خود قانون پیش‌بینی شود. البته در طرح فعلی وضع نسبت به لایحه بسیار بدتر شده چون مدیریت تعارض منافع را سازمان بازرسی کل کشور یا نهادهای امنیتی انجام دهد. سازمان بازرسی کل کشور همین الان در اختیاراتش چنین چیزی وجود دارد و نتیجه‌ای نداشته است. با این حال، من معتقدم به یک نهاد تخصصی و پیشران این حوزه نیاز داریم چون بحث تعارض منافع یک موضوع جدید و مدرن است و چنین نهادی باید در سطح ملی وجود داشته باشد تا در موارد مهم کمک کند یا ایده، تصمیم و مشورت دهد و آن را هدایت کند. در واقع برای حل تعارض منافع سیستماتیک باید اراده سیاسی وجود داشته باشد یعنی مقامات مهم کشور باید پشت آن بایستند. این موضوع در مورد افراد مشمول طرح تعارض منافع مجلس حائز اهمیت است چون به نظر می‌رسد طرح مجلس، از برخی اشخاص و نهادها ترسیده و آن‌ها را از شمول این قانون خارج کرده و به این معنا، در واقع طرح مجلس، خودش دچار تعارض منافع سیستماتیک است.

در ادامه نشست، پرسش‌هایی درباره شمول موضوعاتی نظیر دریافت هدیه و سفر خارجی یا تابعیت مضاعف در زمره تعارض منافع مطرح شد که در انصاری در پاسخ گفت: در طرح فعلی مجلس، سفر خارجی و دریافت هدیه در شمول تعارض منافع قرار گرفته است، در حالی که این موضوعات در شمول تعارض منافع نیست بلکه در شمول شفافیت است. اما قرار گرفتن موضوع تابعیت مضاعف یا دوگانه در شمول تعارض منافع سیستماتیک، درست است. در پایان این نشست، انصاری گفت در بخشی از موارد، این طرح به عدم تصمیم‌گیری اشاره کرده است اما در یک شهر کوچک که اکثر مقامات به طریقی خویشاوند یا دوست یکدیگر هستند، عملاً این قانون امور اداری کشور را متوقف می‌کند چون واقع‌بینانه نیست و وضعیت‌های مختلف را در نظر نگرفته و برای وضعیت‌های مختلف، راه‌حل‌های یکسانی را در نظر گرفته است. علاوه بر اینها، این طرح از نظر نظارت و امور کیفری نیز دچار مشکل است که امیدوارم رفع شود.

ابلاغ راهبرد رفع تعارض منفعت به دستگاه‌های اجرایی

رضا مسعودی‌فر (قائم مقام معاونت پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه) - ۳۰ آذر ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در دولت

در آخرین جلسه شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم کشور که به ریاست قوه قضائیه تشکیل می‌شود؛ دو راهبرد از ۱۲ راهبردی که برای فساد اقتصادی و اداری تدوین شده بود، در این شورا مصوب شد، که این دو راهبرد شامل ارتقای شفافیت و رفع تعارض منفعت است. در بحث تعارض منافع ۶ برنامه اجرایی و عملیاتی اعلام شده که با مشارکت همه دستگاه‌های اجرایی و مطالبه‌گری و نظارت همه دستگاه‌های ناظر مانند قوه قضائیه، سازمان بازرسی کل کشور و دیوان محاسبات اجرا خواهد شد. ۵۴ برنامه‌ای که برای ارتقای شفافیت تدوین شده و همچنین ۶ برنامه‌ای که برای رفع تعارض منافع در نظر گرفته شده است، باید توسط دستگاه‌های اجرایی به مرحله اجرا در آید و ما در مرحله ابلاغ این برنامه هستیم. این برنامه‌ها عموماً برگرفته از مقررات قانونی است، یعنی مقرراتی که تا به امروز یا اجرا نشده یا ناقص اجرا شده و یا معطل مانده و مشکلات و موانع اجرایی داشته است.

[خبرگزاری ایلنا](#)

تعارض منافع، مانعی مقابل اجرای نسخه الکترونیک

علی بابایی کارنامی (نایب رییس کمیسیون اجتماعی مجلس) - ۳۰ آذر ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

حذف دفترچه‌های بیمه و الکترونیکی شدن آن به چند جهت اقدام بسیار خوبی است و مورد پسند و رضایت مردم در شرایط فعلی کشور (شیوع بیماری کرونا) می‌باشد. این طرح با کاهش هزینه‌های جاری وزارت بهداشت در بخش درمان و به طبع آن مردم منجر می‌شود. از نکات دیگر مثبت این اقدام از بین بردن فساد و کاهش اشتباهات پزشکی می‌باشد. ضمن اینکه این طرح تعارض منافع بین پزشکان و داروخانه‌ها را هم مدیریت می‌کند. ما نمایندگان مجلس از وزارت بهداشت می‌خواهیم که این طرح را نیمه کاره رها نکنند ضمن اینکه نقدی هم بر مدیران و روسای دانشگاه‌های کشور وارد است که چون تعارض منافع وجود دارد از موضوع الکترونیکی شدن نظام سلامت استقبال نمی‌کنند. در صدور کاغذی دفترچه بیمه، ویژگی‌هایی که پزشک تجویز می‌کند و ارتباط او با داروخانه‌ها و داروهای مورد نیاز و ضروری مردم و داروهای یارانه‌ای و غیر یارانه‌ای و... همه می‌تواند زمینه ایجاد بحث تعارض منافع بین پزشک و مردم باشد. البته همه پزشکان اینگونه نیستند ولی به هر حال این موضوع بی‌تاثیر نیست لذا ممکن است کارشکنی‌هایی در این زمینه به وجود آید. مجلس اخیراً در خصوص رفع تعارض قانونی نوشته که اگر مورد تصویب قرار بگیرد همه این مشکلات حل می‌شود. ما باید بر این مبنا قانون را تعریف کنیم که هیچ‌کسی در راستای تعارض منافع تصمیماتی نگیرد که منافع مردم نادیده گرفته شود و تعارض خودشان را در بالاسر تصمیم‌سازی کلان کشور ببینند. امیدواریم در این رابطه مجلس همکاری کند و قانون تصویب شود.

[خبرگزاری تابناک](#)

کلیات طرح تعارض منافع در مجلس به سختی رای آورد

علی اصغر عنابستانی (رئیس کمیته اشتغال کمیسیون اجتماعی مجلس) - ۲۹ آذر ۱۴۰۰
◀ طرح و لایحه تعارض منافع

علی اصغر عنابستانی، درباره سرنوشت طرح تعارض منافع در مجلس گفت: پس از آن که مجلس با کلیات طرح مدیریت تعارض منافع موافقت کرد این طرح دوشوری شد و به کمیسیون بازگشت داده شد. بر اساس مصوبه کمیسیون اجتماعی مقرر شد این طرح در کمیته اشتغال کمیسیون اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد. اگر ما بتوانیم موافقت مجلس درباره طرح مدیریت تعارض منافع را در شور دوم کسب کنیم اقدام بسیار مهمی صورت داده ایم. به طور حتم تصویب طرح مدیریت تعارض منافع سخت خواهد بود. کلیات این طرح به سختی در مجلس رای آورد، امیدواریم جزئیات این طرح هم در مجلس با موافقت نمایندگان روبرو شود چرا که پرداختن به طرح مدیریت تعارض منافع یکی از اقدامات ریشه‌ای و پایه‌ای مجلس قلمداد می‌شود.

🔗 [پایگاه خبری تحلیلی خبری نمایندگان ما](#)

توزیع عادلانه پزشک با افزایش ظرفیت محقق می‌شود نه پرداختی

محمد امینی رعیا (مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی) - ۳۰ آذر ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

محمد امینی رعیا مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی در نشست خبری «بررسی طرح افزایش ظرفیت پزشکی» سپردن اختیار قاعده گذاری در بخش سلامت به سازمان صنفی نظام پزشکی را مصداق بارز تعارض منافع دانست و افزود: تجربه نشان داده است افزایش پرداختی پزشکان در مناطق کمتر برخوردار، به توزیع عادلانه پزشک در کشور منجر نمی‌شود و تنها راهکار تحقق این مهم، افزایش ظرفیت ورودی رشته‌های پزشکی است.

تعارض منافع بحثی است که خیلی به چشم نمی‌آید و کمی نیازمند تحلیل و بررسی است زیرا کسی که تعارض منافع دارد مانند کسی که فساد دارد، نیست. فردی که فساد کرده آمار و اطلاعاتی در مورد او وجود دارد و می‌توان آن را اثبات کرد. در فضای تعارض منافع نمی‌توان به راحتی اثبات کرد که فلان تصمیم و اقدام به خاطر تعارض منافع گرفته شده است. در واقع تعارض منافع در ناخودآگاه و در تصمیم‌گیری‌ها موثر است و خود فرد هم شاید نفهمد که با تعارض منافع دارد تصمیم می‌گیرد. اما تصمیمی می‌گیرد که متناسب با منافع صنف و منافع شخصی خودش است. هویت صنفی که برای آدم‌ها حاکم می‌شود نمی‌گذارد تصمیم درست بگیرد و حرف درستی بزند و تصمیمش متناسب با منافع ملی باشد.

در تصمیم‌گیری آدم‌ها برای مهاجرت، حقوق همیشه حرف اول را نمی‌زند بلکه عوامل مختلفی موثر است؛ مانند بحث‌های خانوادگی فرهنگی و... بنابراین قیمت عامل اول برای تصمیم‌گیری نیست. باید ظرفیت پذیرش رشته پزشکی به حدی افزایش یابد که توزیع خود به خود درست شود یعنی جایی مانند تهران به اشباع برسد و پزشکان برای کسب درآمد مجبور شوند در جاهای مختلف خدمت کنند.

🔗 [رسانه مسیر اقتصاد](#)

ابتکار یک تشکل محیط زیستی در تهیه خط مشی تعارض منافع

تشکل‌های محیط زیستی کشور - ۲۹ آذر ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوز محیط زیست

صندوق خیریه حمایت از محیط زیست چهارمحال و بختیاری اقدام به تهیه سند «مدیریت تعارض منافع» برای تشکل خود کرده است. چنین ایده‌ای اگر خوب اجرا شود می‌تواند فعالیت محیط زیستی را حرفه‌ای‌تر، امن‌تر و ضد فسادتر کند و اعتمادسازی کند و جلوی ورود آن دسته افرادی را به تشکل‌های محیط زیستی را می‌گیرد که پشت فعالیت‌های محیط زیستی پنهان می‌شوند تا طرح‌های ضد محیط زیستی انتقال آب و صنایع سنگین آلاینده را پشتیبانی کنند. اما این فقط یک مثال است ولی کاربردهای مدیریت تعارض منافع به این موارد ختم نمی‌شود چون در توسعه‌یافته‌ترین کشورهای جهان از جمله استرالیا و نیوزیلند نیز مدیریت تعارض منافع بسیار جدی گرفته می‌شود. و همین اهمیت دادن به «مدیریت تعارض منافع» بوده که آنها را در لیست ضدفسادترین کشورهای دنیا به بالاترین رده‌ها هل داده است. و این سند را می‌توان ترجمه‌ای بومی شده از متون مدیریت تعارض منافع در استرالیا و ایرلند دانست. تین سند از لینک زیر قابل دانلود است:

[دانلود فایل PDF مدیریت تعارض منافع برای یک صندوق محیط زیستی](#)

[سایت وب‌گول](#)

تعارض منافع در اصلاح آیین‌نامه‌های داخلی مجلس

جعفر قادری (نماینده مجلس) - ۳۰ آذر ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در مجلس

روش قانون‌گذاری ما در دنیا نمونه ندارد و بدترین شکل قانون‌گذاری است که وجود دارد. وقتی طرحی به یک کمیسیون ارائه می‌شود، نمایندگان ده روز فرصت دارند تا پیشنهادات خود را ارائه کنند و در صورتی که طرح رای نیاورد، به مصوبه کمیسیون بازمی‌گردیم. این رویه غلط است و ابتدا مصوبه کمیسیون باید به رای گذاشته شود؛ موافقان و مخالفان نظر خود را ارائه کنند و در صورتی که طرح رای نیاورد پیشنهادات نمایندگان جایگزین شود. متأسفانه به این دلیل که بحث تعارض منافع وجود دارد و عده‌ای علاقه مند صحبت پشت بلندگو مجلس هستند اجازه اصلاح آیین‌نامه را نمی‌دهند. بخشی از آیین‌نامه مجلس باید در راستای سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری برای اصلاح شیوه قانون‌گذاری تغییر کند. اگر نمایندگان نظری دارند باید در کمیسیون‌های تخصصی نظرات خود را بیان کنند اما در حال حاضر نمایندگان در دو مرحله که یکی پیش از ورود طرح به کمیسیون تخصصی و دیگری پس از ارائه طرح به صحن مجلس است امکان ارائه پیشنهاد دارند.

[موسسه مطالعاتی تحریریه](#)

میزگرد اندیشکده‌ها: کمبود پزشک و تعارض منافع در نظام سلامت

خبرگزاری فارس - ۳۰ آذر ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

چند تن از رؤسا و مدیران اندیشکده‌های کشور در میزگرد خبرگزاری فارس به بررسی وضعیت کمبود پزشک و تعارض منافع در نظام سلامت پرداختند.

محسن دنیوی رییس اندیشکده معنا: برخی از مسائل مثل کم بودن خدمات پزشکی یا سخت بودن دسترسی به پزشک متخصص یا هزینه‌های مضاعف درمانی و به سرانجام نرسیدن خطاهای پزشکی در بین عموم مردم به یک باور تبدیل شده است و علت آن در کوتاه مدت قابل تحلیل نیست بلکه ما در یک برهه طولانی مدت تاریخی به یکسری از گروه‌ها رانت‌های ویژه دادیم.

علی ملکی رییس پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه شریف: یکی از حوزه‌ها که درگیر مسئله تعارض منافع است، نظام سلامت است. وظیفه و هدف اصلی دانشکده‌های علوم پزشکی باید تربیت و تامین نیروی انسانی کافی و با کیفیت باشد از طرفی هدف بخش ارائه خدمات نیز از دو بخشی پیشگیری و درمان تشکیل شده است که در بخش پیشگیری باید تمام هدف جلوگیری از بیمار شدن مردم باشد یعنی نفع این بخش در کمتر بیمار شدن مردم است. از طرف دیگر در بخش درمان نفع در وجود بیمار بیشتر است که باز هم این دو بخش باهم و نیز با بخش آموزش در تعارض قرار دارند در نتیجه این اختلاط انگیزه‌های سیستم مختل شده است و مشخص نیست در حال حاضر وقتی یک نفر در حوزه سلامت مسئولیت دارد ما از او کدام را مطالبه داریم؟

محمد امینی رعایا مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی: تعارض منافع در ناخودآگاه و در تصمیم‌گیری‌ها موثر است و خود فرد هم شاید نفهمد که با تعارض منافع دارد تصمیم می‌گیرد. اما تصمیمی می‌گیرد که متناسب با منافع صنف و منافع شخصی خودش است. در تعارض منافع ساختاری قدرت بیشتری وجود دارد به طور مثال، وقتی سازمان نظام پزشکی وظیفه و اختیار قضاوت راجع به تخلفات پزشکی دارد، می‌بینیم که آن‌ها دائماً به نفع خود تصمیم‌گیری نند و نفع مردم کم می‌شود. نمی‌گوییم تصمیم‌گیری به افراد غیر پزشک سپرده شود اما در ساز و کار تصمیم‌گیری نباید تعارض منافع باشد.

اصغر عیوضی مدیر اندیشکده ایتان: کشور ایران از یک سو با بحران سالمندی مواجه است و لذا نیاز آن به خدمات درمانی دوچندان خواهد شد و از سوی دیگر پزشکانی هم که در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ تربیت شده‌اند و بازنشسته خواهند شد، این یعنی عملاً بحران دسترسی کشور به خدمات درمانی در آینده تشدید نیز خواهد شد.

سیفی مدیر اندیشکده معنا: مردم ما با هزینه گزاف و دسترسی پایین خدمات درمانی مواجه هستند و نتیجه این شده که نارضایتی عمومی بین مردم وجود دارد چه در حوزه سلامت چه بحث‌های حقوقی و وکالت. رئیس قوه قضائیه می‌تواند ماموریت و نقشی بعنوان دادستان ویژه تعیین کند. از آن جهت که آن دادستانی دنبال این باشد که موقعیت‌های تعارض منافع که نه تنها در خود دستگاه اجرایی، بلکه سایر دستگاه‌ها مقننه و قضائیه را شناسایی و یا حتی روی افراد و مدیرانی که در تصمیماتشان را اصل مبارزه با تعارض منافع را رعایت نمی‌کنند را شناسایی کنند و زمینه‌ی برخورد با آن‌ها فراهم شود.

ممنوعیت مدرسه‌داری مقامات و مسئولان در انتظار تصویب مجلس

سعید صالح (مدیرکل سازمان مدارس غیردولتی وزارت آموزش و پرورش) - ۱ دی ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

موضوع تعارض منافع، مدتی است در آموزش و پرورش مطرح است و سال ۹۸ هم بخشنامه‌ای توسط وزیر وقت به استان‌ها ابلاغ و صدور مجوز راه‌اندازی مدرسه یا مرکز غیردولتی برای اعضای شورای سیاست‌گذاری و نظارت مرکزی بر مدارس غیردولتی ممنوع شد و اعضای شورا که اکثرشان مدیران آموزش و پرورش هستند یا باید از پست خود استعفا دهند یا باید فعالیت مدرسه‌شان را متوقف کنند.

اخیراً طرح اصلاح قانون تأسیس و اداره مدارس و مراکز آموزشی و پرورشی غیردولتی در مجلس مطرح شد و پیشنهاداتی از طرف سازمان مدارس غیردولتی مبنی بر این که قانون ممنوعیت مدرسه‌داری برای تمام مقامات در کشور گسترش یابد، مطرح و در کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس مصوب شد، در صورتی که این پیشنهادات در صحن به نتیجه برسد، ابلاغ و اجرایی خواهد شد.

[خبرگزاری تسنیم](#)

مدیریت تعارض منافع در دستور کار شورای ششم

پرویز سروری (نایب‌رئیس شورای اسلامی شهر تهران) - ۳۰ آذر ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در شوراها و شهرداری

تعارض منافع از موضوعات مهم است که در بحث مبارزه با فساد نقش اساسی دارد. اگر به سابقه موضوع نگاه کنیم در برخی موارد سوءاستفاده‌هایی صورت گرفته و برخوردهای تبعیض‌آمیزی ایجاد شده است. البته بحث موضوع تعارض منافع باید با دقت نظر بررسی شود و مشاورین باید در این باره نظر دهند که از افراط و تفریط جلوگیری شود.

در شورای اسلامی شهر تهران لایحه اصلاح قانون تعارض منافع در شهرداری در حال بررسی است و تلاش ما بر این است که مصوبه خوبی در این زمینه داشته باشیم. مصوبه‌ای جامع و فراگیر که تمام موضوعات در نظر گرفته شود. به زودی این مصوبه وارد صحن شورای اسلامی شهر تهران می‌شود.

[روزنامه همشهری](#)

هوشمندسازی جلوی تعارض منافع را می‌گیرد

علیرضا زاکانی (شهردار تهران) - ۳۰ آذر ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در شوراها و شهرداری

شهردار تهران با اشاره به راهگشا بودن ایجاد گروه‌های تامین مالی در شهرداری تهران گفت: حراست شهرداری در اقدامی جدید از طریق هوشمندسازی توانست جلوی سودجویی، تعارض منافع و موارد مفسده انگیز را بگیرد.

[رجانیوز](#)

چند نکته درباره افزایش ظرفیت پزشکی و تعارض منافع

احمد نادری (نماینده مجلس) - ۲ دی ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

روز گذشته به دعوت دبیر ستاد نقشه جامع علمی کشور در جلسه این ستاد در خصوص افزایش ظرفیت پذیرش رشته پزشکی شرکت کردم. در این رشتو به چند نکته مهم در خصوص این جلسه اشاره خواهم کرد: همانطور که گفته ام، کمبود پزشک در کشور قطعی است و با روند فعلی پیری جمعیت تا ۲۰ سال آینده بحران کمبود پزشک حتمی است. متأسفانه مسببان وضع کنونی دسترسی به خدمات پزشکی، هنوز در عالی‌ترین سطوح تصمیم‌گیری حضور دارند و تمام توان خود را برای سنگ‌اندازی در مسیر اصلاح نظام سلامت و آموزش عالی کشور که به نفع مردم است، به کار گرفته‌اند. مجلس انقلابی نشان داده است که در راه دفاع از حقوق مردم در برابر انحصارگران هیچ ملاحظه‌ای نخواهد داشت. در صورتی که شورای عالی انقلاب فرهنگی، منافع عده‌ای خاص را بر منافع ملی ترجیح دهد؛ قطعاً و فوراً در مجلس افزایش ظرفیت پزشکی و دندانپزشکی را پیگیری خواهیم کرد.

مشرق نیوز

تعارض منافع؛ علت کمبود سرانه پزشک و بی‌عدالتی در توزیع

میثم مهدیار (استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه تهران) - ۲ دی ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

مسئله عدم عدالت در دسترسی یعنی تمرکز پزشکان در تهران و کلان‌شهرها و مراکز استان‌ها به علاوه فاصله ما تا معدل جهانی در سرانه پزشکی که هر دو معلول عامل دیگر هستند و این مسئله تعارض منافع در نظام سلامت است. متأسفانه نظام پزشکی سعی می‌کند که این دو مسئله را باهم مخلوط کند و یک فضایی را ایجاد کند که گویا مسئله کمبود پزشک نیست. در صورتی که آمارها مشخص است و با همه ایرادات وارد بر آمارها باز هم با یک سوم از متوسط سرانه دنیا هستیم. هر دو این مسائل برمیگردد به تعارض منافع در نظام سلامت. چون کسانی که خودشان بنگاه‌دار بخش خصوصی نظام سلامت هستند خودشان در بخش خصوصی طبابت می‌کنند و سیاست‌گذار نظام سلامت‌اند. مسائل دیگر اعم از نظام ارجاع، طرح پزشک خانواده که اجرا نمی‌شود، چرا پرونده الکترونیک سلامت که تمام زیرساخت‌هایش آماده هست اجرایی نمی‌شود؟ چرا نظام سلامت ما بجای سلامت محور بودن درمان محور شده؟ این‌ها همه بخاطر وجود تعارض منافع است که وجود دارد و باعث شده که ما سلامت را به درمان تقلیل دهیم. چرا؟ چون سود و منفعت پزشکان در درمان هست. بخاطر همین، چون خود پزشکان تصمیم می‌گیرند و خودشان سیاست‌گذاری می‌کنند نظام سلامت ما به سمت درمان حرکت کرده است. شما طرح تحول سلامت را ببینید نزدیک ۳۰۰۰۰ میلیارد تومان به این طرح تزریق شده ببینید این تزریق به سمت سلامت رفته یا درمان؟ آمارها نشان می‌دهد که بالای ۶۰ و ۷۰ درصد از این مبلغ رفته تبدیل شده به کارانه پزشکان متخصص. یعنی رفته سمت درمان و جیب پزشکان متخصص و باعث یک شکاف درآمدی بالادر مراکز درمانی ما شده است.

خبرگزاری دانشجو

لزوم تشکیلات مستقل و بدون تعارض منافع برای تجهیزات پزشکی

عماد الدین حسینی تودشکی (استاد دانشگاه) - ۳ دی ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

مهم‌ترین چالش در حوزه تجهیزات پزشکی این است که تجهیزات پزشکی دارای تشکیلات مستقلی نیست و این مسئله باعث بروز معضلاتی در توسعه تجهیزات پزشکی در حوزه واردات، تولید و توزیع شده است. در بسیاری از داروخانه‌ها تجهیزات پزشکی عرضه می‌شود و عدم استقلال اداره تجهیزات پزشکی به نوعی تعارض منافع را ایجاد خواهد کرد. وزارت بهداشت به نوعی خریدار تجهیزات پزشکی است و نباید در بحث قیمت گذاری تجهیزات پزشکی ورود پیدا کند، زیرا خود وزارت بهداشت ذی‌نفع در این حوزه است. سیاست‌گذاری‌ها زمانی بهینه می‌شود که تعارض منافع ایجاد نشود. معتقدم که برای اداره کل تجهیزات پزشکی باید یک معاونت مستقل زیر مجموعه وزیر بهداشت راه اندازی شود. برای تمرکز بیشتر در حوزه تجهیزات پزشکی بهتر است که نهادی مستقل در این حوزه تشکیل شود.

[باشگاه خبرنگاران جوان](#)

مخالفت جامعه پزشکی با افزایش ظرفیت ۳ هزار دانشجوی پزشکی

ابوالفضل باقری فرد (معاون آموزشی وزارت بهداشت) - ۴ دی ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

ابوالفضل باقری فرد ضمن ناپخته خواندن تصمیمی که در شورای عالی انقلاب فرهنگی مبنی بر افزایش ظرفیت سالانه ۳ هزار دانشجوی پزشکی گرفته شده بود، اظهار داشت: در زمینه تعیین ظرفیت پزشکی ارکان سلامت کشور همه یک‌صدا بودند. ارکان نظام سلامت با افزایش سه هزار نفر ظرفیت پزشکی موافق نبودند که این مسئله در شورای عالی انقلاب فرهنگی رای‌گیری شد و رای نیاورد.

بحث تعارض منافع نیز داغ شده است، هر صنف خودش را بهتر می‌شناسد و اینکه بگوییم عدم افزایش ظرفیت پزشکی به دلیل تعارض منافع است درست نیست. این مسئله مانند این است که مدرسه‌ای ظرفیت پذیرش ۴۰ نفر دانش‌آموز را دارد اما از مدیر مدرسه درخواست می‌شود که ۵۰ نفر را پذیرش کند؛ وقتی مدیر می‌گوید من ظرفیت پذیرش این تعداد دانش‌آموز را ندارم به او بگوییم عدم پذیرش دانش‌آموزان به این دلیل است که تعارض منافع داری و نمی‌خواهی دانش‌آموزان در آینده مدیر مدرسه شوند و جای تو را بگیرند! باید توجه داشت که ۱۴ سال طول می‌کشد که دانشجوی پزشکی به مقاطع تخصصی برسد و افرادی که امروز دارند با افزایش ظرفیت پزشکی مخالفت می‌کنند شاید ۱۴ سال دیگر نباشند.

یکی از مشکلات ما عدم دسترسی مردم به پزشکان است. برای رفع این مشکل نیز سیستم ارجاع باید اجرا شود تا مشکل توزیع حل شود. بحث پرداختی‌ها نیز باید اصلاح شود؛ اگر درآمد پزشکی که در زابل است با پزشک تهرانی یکی باشد انگیزه‌ای برای پزشک برای خدمت در منطقه محروم باقی نمی‌ماند. بومی‌گزینی راهکار دیگر است، در همین راستا نیز افزایش ظرفیت پزشکی با اولویت بومی‌گزینی خواهد بود. باتوجه به زیرساخت‌های موجود، تعبیر محسوسی در تعداد دانشجویان نخواهیم داشت.

[خبرگزاری پانا](#)

تقاضای القایی عرضه‌کننده و مقوله تعارض منافع در نظام سلامت

محمد اسماعیل اکبری (رئیس مرکز تحقیقات سرطان) - ۳ دی ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

اگر من روشی را پیاده کنم و عکس و آزمایشی بگیرم که با آن عکس و آزمایش نتوانم سه تا چهار ماه به طول عمر بیمارم بیافزایم، خلاف کرده‌ام. این امر در غالب کشورهای غربی اتفاق نمی‌افتد. در ایران هر سال بیش از سه هزار میلیارد تومان پول برای دارو مصرف می‌شود که طول عمری برای بیماران به همراه ندارد؛ بنابراین چیزی که من را نگران می‌کند، تقاضای القایی عرضه‌کننده و مقوله تعارض منافع در کشور ماست. کمتر از یک هفته است که دستورالعملی در مورد تشخیص و درمان سرطان پستان از طرف وزارت محترم بهداشت صادر شد که بنده با استدلالات علمی آن را رد کردم و مهم‌ترین دلیل رد این مسئله همین موضوع است. حق نداریم هر کاری که به ذهنمان می‌رسد انجام دهیم. باید کارمان حتماً مفید به‌فایده بیمار باشد و به درد او بخورد؛ چنین چیزی علم بیشتری می‌طلبد. اینکه صرفاً از راهنمای بالینی یک کشور دیگر تقلید سلیقه‌ای کنیم و تحقیق نکرده باشیم و ندانیم چه کاری خوب است، کار بسیار غلطی است.

[سایت خبری انتخاب](#)

نسبت دادن تعارض منافع به همه پزشکان، توهین به جامعه پزشکی است

غلامرضا حسن زاده (دبیر شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی) - ۱ دی ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

وقتی در جامعه‌ای جامعه‌شناسان کار سیاسی یا اقتصادی بکنند یا اقتصاددانان کار روانشناسی بکنند، پزشکان در مورد راه سازی نظر بدهند نشان دهنده این است که جامعه ما هنوز علمی نشده است و متأسفانه گاهی اوقات افراد از فرصت‌هایی که برایشان پیش می‌آید درست استفاده نمی‌کنند و اجازه نمی‌دهند کار بدرستی انجام شود. اینکه ما بگوییم همه جامعه پزشکی درگیر تعارض منافع هستند به نظرم یک توهین به جامعه پزشکی و کسانی که چه در دوره دفاع مقدس و چه امروز در شرایط کرونا زحمت کشیدند، است.

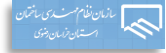
اگر بخواهیم شرایط تربیت دانشجوی پزشکی را به کیفیت سال‌های ۶۵ و یا ۶۶ ببریم، جفایی به جامعه علمی و پزشکی است و نباید اجازه دهیم سرنوشتی که در بعضی از رشته‌های علوم پایه و مهندسی کشور اتفاق افتاده است در علوم پزشکی هم اتفاق بیفتد. باید یک توسعه متوازن را در علوم پزشکی داشته باشیم و بر مبنای مستندات علمی و نیاز واقعی کشور برنامه‌ریزی کنیم و نه اینکه در جامعه هیجان ایجاد کنیم و افراد را به سمتی ببریم که نگاهشان نسبت به جامعه خدوم پزشکی منفی شود زیرا این کار غیر منطقی است.

[خبرگزاری مفدا](#)

بررسی محدودیت‌های ناشی از بخشنامه تعارض منافع برای نظام مهندسی

سازمان نظام مهندسی خراسان رضوی - ۱ دی ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه مسکن و شهرسازی

نشست هم‌اندیشی روسای سازمان‌های نظام مهندسی شرق کشور و هیأت همراه به میزبانی سازمان نظام مهندسی خراسان رضوی در روز دوشنبه ۲۹ آذرماه برگزار شد. رئیس سازمان نظام مهندسی خراسان رضوی از تعرفه نامتناسب خدمات مهندسی در تمامی زمینه‌ها، بخشنامه تعارض منافع، بیمه مهندسين، محدودیت تعداد کار، الکترونیکی کردن فعالیت‌های سازمان‌ها، آموزش اعضا و بازنگری در قانون نظام مهندسی به عنوان مسائلی یاد کرد که هر استان به فراخور شرایط خود با آن درگیر است. در ادامه حاضرین در جلسه به بیان دیدگاه‌های خود پرداخته و در خصوص موضوعات زیر به بحث و تبادل نظر پرداختند.

- بخشنامه تعارض منافع و مشکلات ایجاد شده برای هر استان و نحوه تعامل با ارگان‌های حاکمیتی برای حل آن
- موضوع بررسی نقشه‌ها در هر استان با توجه به حجم ساخت و ساز و محدودیت بخشنامه تعارض منافع
- تشکیل و نحوه فعالیت گروه‌های تخصصی با توجه به محدودیت تعارض منافع

[سازمان نظام مهندسی خراسان رضوی](#)

محتوای چند رسانه‌ای تعارض منافع

در هفته گذشته، یک برنامه تصویری مرتبط با تعارض منافع در فضای مجازی منتشر شد:

- سلامت مردم بازیچه تعارض منافع / [خبرگزاری راوی](#) / ۲۹ آذر ۱۴۰۰.
خطر تعارض منافع در حوزه سلامت و بهداشت در حد و اندازه مرز میان مرگ و زندگی است. متأسفانه در ایران قانون مشخصی برای مبارزه با تعارض منافع در حیطه درمان و سلامت وجود ندارد.

تحلیل فضای مجازی: موقعیت‌های پر تکرار تعارض منافع کاربران به چه موقعیت‌های تعارض منافع توجه بیشتری دارند

محمد عادل

تعارض منافع در موقعیت‌های مختلفی شکل می‌گیرد که هر کدام تعاریف و شرایط خاص خود را دارند. در هفته گذشته کاربران فضای مجازی به مصادیق گوناگونی از تعارض منافع اشاره کرده بودند که بیشتر آن‌ها به موقعیت‌های تعارض درآمد و وظایف و تعارض منافع ناشی از مقررات‌گذاری برای خود ارجاع داشتند. کاربران در مورد تعارض درآمد و وظایف به بروز این موقعیت در نهادهایی مانند شهرداری، وزارت نیرو و... اشاره کرده‌اند. در بحث از تعارض ناشی از مقررات‌گذاری برای خود نیز همچنان این ابهام وجود دارد که در کجا لازم است از تخصص افراد بهره برد و در کجا باید به دلیل مدیریت تعارض منافع حضور متخصصان در سیاست‌گذاری را کنترل کرد.

تحلیل فضای مجازی در حدود دو سال گذشته نشان می‌دهد که دو موقعیت تعارض درآمد و وظایف و تعارض ناشی از مقررات‌گذاری برای خود بیشترین تکرار را از سوی کاربران داشته‌اند که نمونه آن را می‌توان در اظهارات آن‌ها پیرامون وضعیت وکلا و پزشکان مشاهده کرد. هر چند کاربران لزوماً به این دو موقعیت و تعاریف آن‌ها اشاره نمی‌کنند اما مواردی که مثال می‌زنند، عمدتاً مربوط به این دو نوع است.

نمونه‌هایی از تعارض درآمد و وظایف

یکی از موقعیت‌های تعارض منافع، **تعارض درآمد و وظیفه** است که می‌توان آن را چنین تعریف کرد: تعارض درآمد و وظیفه مربوط به موقعیتی است که در آن به دلیل ساختار درآمدی خاص یک سازمان، کارکنان آن سازمان در معرض این خطر قرار بگیرند که در انجام وظایف خود کوتاهی کنند تا درآمد بیشتری نصیب خودشان و یا سازمان متبوعشان شود. به عبارت دیگر، کسب منفعت فردی یا سازمانی بیشتر در گرو کوتاهی در انجام وظایف است و همین امر باعث می‌شود که کارکنان سازمان انگیزه‌ای برای انجام صحیح وظایف خود نداشته باشند. با این تعریف کاربران به نمونه‌هایی از این موقعیت اشاره داشته‌اند که به نهادهای مختلفی مربوط بوده است. یکی از کاربران به مشکلات گوناگونی که در هنگام ارائه برخی خدمات برای مردم پیش آمده است اشاره کرده و می‌نویسد:

«وقتی توانیر از فروش برق درآمد کسب می‌کند چرا باید مشکلات به وجود آمده رو حلش کنه؟ وقتی سیستم قضایی از طولانی شدن فرآیند دادرسی درآمد کسب می‌کند چرا باید حلش کنه؟»

کاربر دیگری نیز به فرایند کسب گواهی معاینه فنی پرداخته و به چندین نهاد که از این طریق کسب درآمد می‌کنند، اشاره داشته است:

«هزینه‌ای که معاینه فنی خودرو [سلیقه‌ای] برایم داشت: ۱- صد و هشتاد هزار تومن به خود مرکز، ۲- چهارصد هزار تومن انژکتورشویی و شمع، سیصد و بیست هزار تومن به شهرداری (بهبانه طرح)؛ و نهایتاً با مشخصاتی به مراتب بدتر از آزمون اول، بدون یک کلمه حرف، معاینه فنی گرفتم. تعارض منافع بیداد می‌کنه در این سیستم».

کاربر دیگری نیز به این موقعیت تعارض آمیز در ارتباط با مشکل ترافیک و درآمدی که از این راه نصیب شهرداری می‌شود، اشاره داشته است:

«مشکل ترافیک تهران حل نمیشه، چون متولی فروش طرح ترافیک و نهادی که باید این معضل رو حل کنه، هر دو یکی هستند و این مصداق بارز تعارض منافع میشه. وقتی شهرداری از ترافیک کسب درآمد میکنه چرا باید حلش کنه؟».

تعارض منافع ناشی از مقررات گذاری برای خود

یکی دیگر از موقعیت‌های **تعارض منافع**، تعارض ناشی از مقررات گذاری برای خود است که در آن فرد یا سازمان در موقعیتی قرار می‌گیرد که همه یا بخشی از مسئولیت مقررات گذاری برای خود را عهده‌دار می‌شود و می‌تواند به هنگام وضع مقررات و دستورالعمل‌ها، منافع شخصی یا گروهی خود را مقدم بر منافع عمومی قرار دهد. در فضای مجازی، همچنان که در **شماره‌های پیشین** اشاره شده است، این مورد یکی از موقعیت‌هایی است که کاربران بیشترین انتقادات را نسبت به آن داشته‌اند. پرتکرارترین این اظهارات نیز پیرامون حضور یک پزشک در رأس وزارت بهداشت و درمان در دولت‌های مختلف بوده است که به گفته برخی کاربران سبب ارجحیت منافع پزشکان در سیاست‌های این وزارتخانه شده است. به‌عنوان نمونه کاربری به همین مسئله در کمیسیون بهداشت مجلس اشاره داشته و می‌نویسد:

«خلاصه‌ای از بلایی به نام تعارض منافع در نظام سلامت؛ همان‌طور که مستحضر هستید کمیسیون بهداشت مجلس هم جمعی از پزشکان عزیز اداره می‌کنند؛ یعنی در کشور ما قانون گذاری، اجرای قانون و نظارت بر اجرای درست قانون توسط پزشکان انجام می‌شود. خود گویی و خود خندی، عجب مرد هنرمندی...».

اما در مقابل کاربران دیگری نیز هستند که با طرح مسئله به این صورت مخالف هستند و بحث لزوم حضور متخصصان در مناصب مرتبط را پیش می‌کشند. به‌عنوان نمونه چند تن از کاربران در پاسخ به این کاربر می‌نویسند:

«اگر تعریف تعارض دقیقاً همین‌ی هست که می‌فرمایید پس کلاً باید متخصصین هر امر در گرایشی جز تخصص خودشون فعالیت کنند... یعنی اقتصاددان بیاد کار پزشکی کنه، پزشک بره علوم سیاسی تدریس کنه، معلم بره حوزه، روحانی بره گمرک، گمرک بره آب و فاضلاب. یک کلمه تعارض منافع یاد گرفتید همه‌جا میگید».

«کمیسیون اقتصادی مجلس هم نباید دست اقتصادخونده‌ها باشه، کمیسیون قضایی مجلس هم نباید دست قضات و وکلا باشه، کمیسیون عمران و صنایع و آموزش و پرورش هم همین‌طور. همه رو بدن دست یه مشت بی‌سواد...».

«سیاحان جنگ روانی برای ضدیت با عقل و خنثی‌سازی نظر کارشناسی و کسب وجهه عبارت تعارض منافع را به کار می‌برند. مقصودشان هم مشخص است، متخصص نظر ندهد آن‌ها نظر بدهند. پیش‌فرض دروغشان هم این است متخصصین صلاحیت اخلاقی و وجدانی و عملی ندارند».

فارغ از اینکه ممکن است برخی با سوءاستفاده از مفهوم تعارض منافع از آن در راستای انگ‌زنی استفاده کنند اما این دودستگی میان نظرات کاربران درباره حضور متخصصان نشان می‌دهد که چرا لازم است قانون جامع و شفاف مدیریت تعارض منافع در کشور وجود داشته باشد تا نه متخصصان از حضور در حوزه‌های مرتبط بازمانند و نه امکان سوءاستفاده آن‌ها از موقعیتشان پیش آید. تجربه کشورهای دیگر که به خوبی توانسته‌اند این مسئله را مدیریت کنند نشان می‌دهد که چنین قانونی تا چه حد می‌تواند هر دوی این اهداف را محقق سازد.

انحصار؛ یکی از پیامدهای تعارض منافع

یکی از پیامدهای تعارض منافع که همواره کاربران به آن اشاره داشته‌اند، شکل‌گیری انحصار است که سبب می‌شود گروهی از افراد در حوزه‌ای خاص دست بالا را داشته و مانع فعالیت دیگران شوند. نمونه بارز این وضعیت را چنانچه بارها تعدادی از کاربران به آن اشاره داشته‌اند، می‌توان در حوزه وکالت یا پزشکی مشاهده کرد که وکلا و پزشکان خود در مورد ورود افراد به این حوزه تصمیم می‌گیرند؛ اما یکی از مواردی که در چند هفته گذشته بیشتر از آن صحبت شده است، موضوع اجباری شدن اینماد برای کسب‌وکارهای الکترونیکی بود که با مخالفت‌هایی نیز همراه بود. کاربران در این هفته با مخاطب قرار دادن معاون فن‌آوری‌های نوین بانک مرکزی به انحصاری که این اقدام می‌تواند در پی داشته باشد، اشاره کرده‌اند:

«آقای مهرانیان با چه مجوزی شما در حال ادامه انحصار در شبکه پرداخت کشور هستید؟ چطور می‌خواهین تضاد منافع در معاونت خودتون رو تطهیر کنید؟».

«آقای مهرانیان ای کاش جلو انحصار و تضاد منافع در معاونت فناوری اطلاعات بانک مرکزی رو می‌گرفتید! اقدام شرکت شاپرک در ایجاد انحصار در شبکه پرداخت کشور و پذیرش اینماد اجباری خلاف قوانین بالادستی در شورای رقابت و دیوان عدالت در حال پیگیری هست».

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۷۶

شماره هفتاد و ششم - ۲۸ آذر تا ۳ دی ۱۴۰۰

دبیر خبرنامه: سمانه سهرابی

مجری: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

شماره واتساپ خبرنامه: ۰۹۳۳۱۴۴۱۸۲۲

